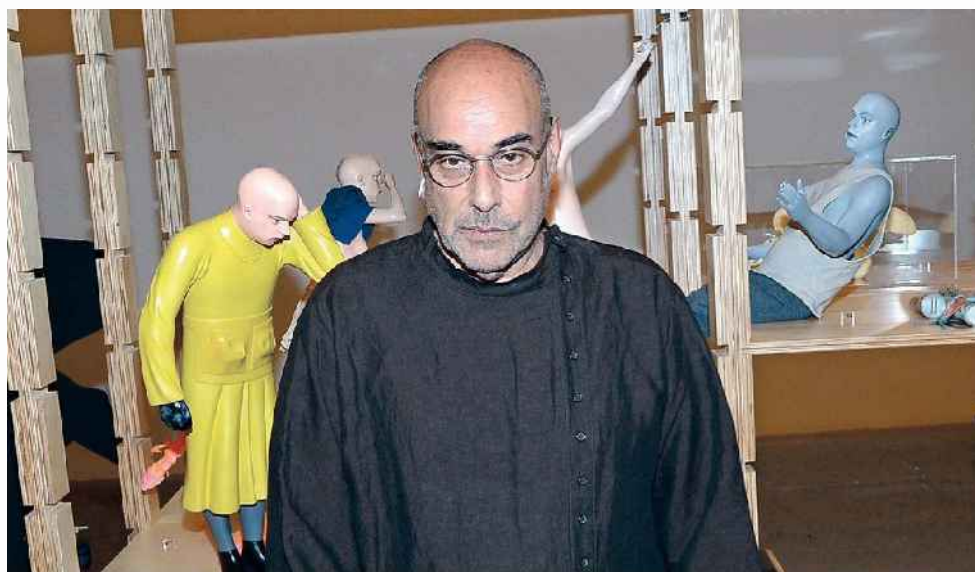

20.14x32.84	1/2	16	עמוד	גלובס - הערב	21/08/2015	49325220-7
מוזיאון תל אביב לאמנו - 85111						

ראיון

קולות מהחצר האחורית

תערוכת היחיד של אורי קצנשטיין במוזיאון תל-אביב לאמנות - "החצר האחורית", היא אירוע רב-חושי המשלב פיסול, מוזיקה, שפה ורגשות • בראיון ל"גלובס", מדבר קצנשטיין על מוזיקה שבוקעת מפסלים קינטיים, ועל שפת סימנים שהמציא אשר משותפת לאדם ולמכונה: "אנחנו חיים בתרבות ובעידן של דו-קיום בין אדם למכונה. הרבה מן הצרכים שלנו מופנים לסיפוק עלידי מכונות. אני מנסה לגעת במקום שהוא על-זמני" / חגית פלג-רותם

hagitpr@globes.co.il

ה ילדה על הידיים של אמה נראתה קצת מפוחדת, כשמכונת הכלים המשונה החלה לתופף על חבית חלולה, לפרוט על מיתרי הגיטרה נטולי הבטן ואז לחבוט בקול גדול על הרצפה, במשוט שבקצהו סנפיר גומי רחב. האם נראתה מאושרת ומרוקנת. כמו מבוגרים וילדים אחרים שהגיעו לחלל התערוכה, שהשתהו לא מעט זמן וניסו לאתר כל מקור צליל ומצאו עצמם במסע פענוח ותגליות, בעקבות הרכב החפצים הבלתי צפוי שהציב אורי קצנשטיין בתערוכת היחיד הנפלאה Backyard במוזיאון תל אביב לאמנות.

בחלוקה גסה, אפשר לנסות להציב את העבודות בתערוכה בשלוש קטגוריות: פיסול, שפה ומוזיקה. אולם יהיה בכך עוול ליצירה השלמה. שכן המוזיקה, למשל, בוקעת מפסלים קינטיים. כלי נגינה "מאולתרים במחשבה תחילה", מתוכנתים ומופעלים ברמת דיוק גבוהה עד להשתאות. "החיפוש אחר המוזיקה הנכונה הוא שדוחף אותי לבנות מכונות מוזיקליות. סאונד הוא משהו שאנחנו משגרים, כמו מכתב. הוא חודר הכול, אי אפשר לחסום אותו. עם פסל - אפשר לעצום עיניים ולא לראות אותו. סאונד

תנועת, תמתי או קולי. יש חפץ שמתווך מאמץ, או חפץ שיש בו יכולת הכלה - אולי הוא מכיל פחד."

מצויר בדם

הטקסט הוא אלמנט בולט בתערוכה, בין השאר משום שאינו קריא. ניסיון לפענח את מערכת האותיות של כותרת התערוכה מגלה שזוהי שפה אישית, אידיויסינקרטית. שפת סימנים שפיתח קצנשטיין והוא מנחיל אותה לצופיו ולקוראי הקטלוג. "זוהי מערכת הירוגליפים שפותחה כשפה משותפת לאדם ומכונה", הוא מסביר. "גם הדמויות בפסלים הן ספק אדם ספק מכונה - אין להן טבור, מהיכן הן נולדות? אנהנו חיים בתרבות ובעידן של דו-קיום בין אדם למכונה. הרבה מן הצרכים שלנו מופנים לסיפוק על ידי מכונות, הרבה מן הרצונות והפטרונות שאנו מחפשים יספקו מחשבים. אני מנסה לגעת במקום שהוא על-זמני, לייצר אינוונטר שמצד אחד הוא חודר לסימנים ולסמלים תקופתיים, ומצד שני הוא סוג של אניגמה שמאפשרת לייצר אינסוף חיבורים בין חפצים ודמויות."

לדמויות שלו יש אמנם סימני מין, אך הן היברידיים ומאתגרות קונבנציות, הן ביטוי של עולם דמיוני ומטפורי שיש בו מצד אחד הומור ואלמנטים קומיים, ומצד שני תחושת סיכון ואיום מתמיד. "זה עולם שצירו המרכזי הוא הגוף האנושי. העבודות מערערות על הנחות בסיסיות לגבי אופן

בנקודת הזמן הנוכחית. הוא פסל, אמן מיצג (פרפורמנס), מוזיקאי, בונה כלי נגינה ומכונות סאונד ויוצר סרטים. בקומת הכניסה של המוזיאון (באגף המרכזי), מוצגות עבודות וידיאו שלו, שברבות מהן יש התייחסות לעולם פוסט אפוקליפטי ולחברה פוסט-מוסרית - מעין מציאות אלטרנטיבית של העולם הזה, אם לוקחים בחשבון את התממשות סך כל סכנותיו. במפגש התחנות, הוא מציג בגלריה לפיסול, שחולקה לשני אולמות כך של חלק מהתערוכה מתגלה בנפרד. הפסלים בחלל הקרמי של התערוכה הם דמויות אדם, עסוקות בפעילויות שונות ומשונות. לכולם אותו קלסטר פנים, עוברת היוצרת הזרה ומעלה את השאלה אם אכן מדובר בבני אדם, או שמא בשיבוטים רובוטיים.

הקשר בין החללים השונים מתחורר בצופה בהדרגה: "הסרטים מייצגים בצורה זו או אחרת את הפסלים, דמויות הפסלים לבושות כמו הדמויות בסרטים", הוא מאיר נקודה מעניינת. "בתערוכה יש מספר הצבות וציטוטים פיזיים ויזואליים שממשיכים את העולם שמופיע בסרטים". כך למשל, הסרט "משפחת האחים", מתייחס לדמויות של ארבעת הבנים בהגדה, ויש להם ביטויים גם בנוכחות הדמויות בפיסול. "האקשן שאני מכניס ועושה בפסל הוא כמו שאריות מהעבודה הקולנועית, שהיא מבוססת זמן", אומר קצנשטיין. "כמו חפצים אילמים על המדף שמאחורי הקלעים יהיה להם תפקיד -

מקיף אותנו וכך הוא הופך לחוויה תת-עורית", אומר קצנשטיין. החדירה הטוטלית הזו לחושינו של הצופה היא שאיפתו הכמוסה של כל אמן. קצנשטיין מעניק לה נוכחות גלויה לא רק במכונות המוזיקליות שלו - שפועלות כמו "תזמורת של איש אחד" שגרלה לממדים ולהרכבים פנטסטיים, עד שנוכחותו של הנגן עצמו כבר לא נחוצה כמעט (הוא נותר מאחורי הקלעים). ביטוי נוסף וקיצוני לאותה חידרה הוא מציג בעבודת מיצג שבה הוא מחבר חיווט חשמלי לעצמו ולאדם נוסף (אחד הצופים בתערוכה, המבקש להשתתף), מעביר זרם בתדר נמוך ו"סוגר מעגל" חשמלי-אנושי. אל דאגה, לא מדובר בהתחשמלות בורם גבוה, בנוסה הניסוי הפסיכולוגי הידוע של מילגרם משנות ה-60, אבל יש בכך רמז למסוכנות היחסים של מפגש אנושי ומערכת יחסים של הדדיות ומעגליות. החשמל כמוהו כזרם חיים, שיש בו מאזן כוחות מצמיח, פוטנציאל פוגעני, קטלני אפילו.

בני אדם או שיבוטים רובוטיים?

קצנשטיין (64) נולד בתל-אביב והחל להציג את אמנותו בארצות הברית. בשנות ה-80, חזר לארץ וב-2001 ייצג את ישראל בביאנלה לאמנות בוונציה. הוא אמן רב-תחומי, שעם השנים פיתח גוף עבודות המתגבש לכדי יצירה מתמשכת, שלעולם אינה מושלמת. התערוכה היא הזדמנות למפגש עם המכלול היצירתי שלו

21.35x32.6	2/2	16 עמוד	גלובס - הערב	21/08/2015	49325232-0
מוזיאון תל אביב לאמנו - 85111					

תחת צעדי ענקים. הענק הוא פסל דיוקן ראש אדום – שכמו קלסטרן כל הדמויות, גם הוא דיוקן עצמי של האמן. התערוכה מספקת חוויה של ניגודים. בין ההומור שבמכונות מוזיקה לרצינות עדי-כאב של החפצים והפיסול, בין הפענוח של צופן הסמלים ושפת הסימנים לבין הזעזוע שבעמידה מול דם, חולשה וכאב. "המוזיקה היא המקום שבו מתקיימת הכנות הגדולה ביותר", אומר קצנשטיין. "היא תמיד בפרצוף, לעומת הפיסול שיש בו מידה רבה של סובלימציה, עידון. בשנים מוקדמות מאוד אהבתי להציג אמנות שהיא בפרצוף, אבל עם השנים החיים הפכו לפרובוקציה חזקה יותר ממה שהאמנות יכולה לעשות".

שהיו למכירה, דימויים שנאספו מהאינטרנט". הביקורת על התרבות הצרכנית, המשתמשת וזורקת, ברורה. אביזרים שימושיים, יומיומיים, הממלאים את חיינו בעודפות, נראים כאן במצב של ריחוף בחלל, כאילו נפלטו מהעולם אחרי פיצוץ. באותו חלל, מתנגנת מוזיקה המפתה את הצופה ואו תוקפת בהפתעה, מחרידה לרגע, מצחיקה, מסקרנת ומושכת. סביב המכונה ניצבים פסלים מזן אחר – אלה הם כוויני תעופה, המזניקים ומכוונים את ההמראות ואת הנחיתות בנושאת מטוסים. אולם הדמויות כולן נשיות, ענוגות, עוצמתיות ועירומות, ואילו בלב החדר, שכוב על הארץ, הגבר היחיד בחדר – שכוב בתנוחת ספק-מציקה ספק עונג. הפסלים ניצבים על משטחים בלתי יציבים, חלקם צבעוניים וחלקם נראים כאספלט או פחם גרוס, מנצנץ כאילו נכתש

על אינטליגנציה צמחית – איך ייתכן שבכוכב לכת שחי מיליוני או מיליארדי שנים מה ששורר מכל אסון ומתחדש ביתר שאת הוא הצמחיה, שמפושטת על פני הפלנטה. מקרה צ'רנוביל, למשל, מרתק בעיניי, כיצד התפתחו שם מוטציות מפוארות של צמחים וחיים". שם התערוכה "חצר אחורית" מרמז לדברים הסמויים מהעין, למה שמתרחש מאחורי הקלעים. החצר האחורית היא מקום הצטברות של מחשבות, ניסיונות וכשלים. היא כאוטית ואולי אורבים בה נחשים ועקרבים מתחת לערימות המצטברות. את הכאוס הזה ממשיך ומציב לעינינו בתמונה נעה המוקרנת בחלל הפנימי, בה נראה מעוף לווייני של אסופת חפצים אינסופית וחסרת פשר. "אלה הם חיי המרץ של השנה שעברה", הוא מבאר. "כל מיני דברים, חפצים

חתוך התערוכה. קשר שמתחוויר בהדרגה. מימין למעלה: קצנשטיין (צילומים: אביב חופי ויח"צ)

התפקוד ודרכי ההבנה של האדם את העולם שמסביבו", כתבה האוצרת, ורדה שטיינלאוף. איומים כאלה ניתז למצוא בין היתר בסמלי הרשע – בדמות קוקלקסיקלן או צלב קרס, ובסמלי התום, כמו ציורי הצמחים הבוטניים, הנראים כמו תעתיק של תלמיד חרוץ. במבט נוסף מתגלה כי הם מצויירים בדם – דמו של האמן. "כתיבה בדם או חתימה בדם היא ריטואל או חוויה שכולנו עוברים בחיים", הוא מזכיר סימבול של שבועה ילדותית, אולי, אך הרת משמעות. "אבל כשעושים את המעבר לתוך החלל המוזיאלי, לקובייה הלבנה של הגלריה, זה מקבל הר אחר. אני מתייחס לדם כמשהו שמגדיר אותנו, יש בו DNA וכשהוא יוצא מהגוף אין בו עוד חיים. הבחירה לרשום בו את הצמחים הייתה כמו להעניק אותו למשהו חי. אני חושב לא מעט

התערוכה Backyard מוצגת במוזיאון תל-אביב, במסגרת פרס קרן דן סנדל לפיסול